

Ote: Maakuntahallitus 21.09.2020 § 114 Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston sote-uudistusta koskevaksi hallituksen esitykseksi

114 § Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston sote-uudistusta koskevaksi hallituksen esitykseksi 1

114 § LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON SOTE-UUDISTUSTA
KOSKEVAKSI HALLITUKSEN ESITYKSEKSI

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Käsiteltävä uudistus koskee sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen uudistamista. Edellisen kauden laaja ja monialainen maakunta ei ole ehdotuksessa mukana. Muutos ei siis koske maakunnan liittoja eikä valtion aluehallintoa (ELY:t ja AVI:t). Parlamentaarinen komitea selvittää parhaillaan, miten sote-maakunnan laajempi monialaisuus turvaisi sen toimintaedellytykset.

Pirkanmaan liitolla ei ole tarvetta lausua syvällisesti soteuudistuksesta ja sen yksityiskohdista. Lausunnossa keskitytään muutamiin, maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin turvaaviin seikkoihin sekä tulevan sote-maakunnan ja nykyisten maakuntien ja niiden liittojen suhteeseen.

Lausuntopyyntö koostuu 90 yksityiskohtaisesta kysymyksestä, joiden kautta pyydetään arvioita lakiehdotusten tavoitteiden toteutumisesta. Pirkanmaan liiton ei ole tarkoituksenmukaista tai tarpeellista vastata näihin kaikkiin kysymyksiin. Tärkeää on arvioida sitä, toteuttaako ehdotettu malli sote-palvelujen yhdenvertaisen saavutettavuuden ja saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden.

Päätösesitys. Maakuntajohtaja Halme:

Maakuntahallitus päättää

antaa sote-maakuntauudistuksesta seuraavan lausunnon:

Valtakunnallisesti tarve sote-uudistukselle on kiistaton. Väestön ikääntyminen ja kustannustason jatkuva nousu uhkaa vakavasti palvelujen saatavuutta ja palvelujen järjestäjien taloudellista kestävyttä. Tarve vahvemille järjestäjille on ilmeinen. Tilanteessa on alueellisia eroja ja esim. suuret kaupungit ovat tuoneet esiin omia erityispiirteitään, jotka on syytä huolellisesti huomioida. Kokonaisuudessaan voidaan kuitenkin arvioida, että uudistuksella voidaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta.

Maakunnan kannalta on oleellista, miten sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen talouden ohjauksen mekanismi määrittelevät sote-maakunnan mahdollisuuksia hoitaa sille kuuluvia palveluvelvoitteita. Esitämme myös huolen kuntien elinvoiman turvaamisesta uudistuksen jälkeen. Samoin on kiinnitettävä huomiota kunnilta vuokrattaviin kiinteistöihin ja sairaanhoitopiirien alijäämän kattamiseen.

Kasvavien maakuntien, kuten Pirkanmaan kannalta on vaarana, että rahoitusmalliin rakennettu kustannusten kasvun leikkuri heikentää kasvumaakuntien taloutta liikaa, sillä väestötilastot julkaistaan 1-2 vuotta budjettivuoden jälkeen. Näin tarveperusteinen budjetin kasvu jää todellista tarvetta pienemmäksi ja heikentää maakunnan kykyä talouden tasapainoon ja terveeseen vuosikatteeseen. Tämä puolestaan heikentää maakunnan laskennallista velanhoitokykyä ja mahdollisuutta tehdä investointeja.

Suomi on ratifoinut Euroopan Neuvoston paikallishallinnon asiakirjan, joka määrittelee myös aluehallinnon roolia ja vastuita. Lakiehdotuksen mukainen sote-maakunta ei täytä eurooppalaisen alueen tunnusmerkkejä. Jo maakunta-terminä on soten yhteydessä ongelmallinen, jos nykyiset maakunnat jäävät erillisinä olemaan. Terminologia onkin korjattava paikallis- ja aluehallinto koskevien asiakirjojen ja sopimusten mukaiseksi ja maakunnalle turvattava edellytykset maakunnan edunvalvontaan ja sitä tukevaan kehittämis- ja suunnittelutyöhön. Maakunnan itsehallinto ja kyky päättää omasta toiminnastaan ja taloudestaan jää heikoksi. Etenkin sote-järjestämislain §23 antaa valtion keskushallinnolle mahdollisuuden hyvinkin yksityiskohtaiseen ja operatiiviseen sote-maakunnan ohjaukseen. Järjestämislaissa tuleekin selvittää ohjauksen laatua ja korostaa vuorovaikusta ja sote-maakunnan itsehallintoa. Itsehallinnollisen maakunnan momenttitasoinen ohjaus ei ole mahdollista ilman lainsäädäntöä.

Lakiluonnoksissa esitetään, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen päävastuu on kunnilla kuten tälläkin hetkellä Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti. Valtuustokausittain valmistettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Siinä on asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet. Kuntien on arvioitava ennakkoon päätöksensä vaikutukset (EVA). Sote-maakunnalle säädetään vastaava tehtävä valmistettava valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Lisäksi sote-maakunnan on toimittava yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä, tehtävä yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ja myös osaltaan mahdollisuuksiensa mukaan edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Vastuut ja velvollisuudet ovat lainsäädännössä epäselviä ja eikä siinä oteta kantaa, mikä suhde kuntien päätöksillä on suhteessa sote-maakuntavaltuustoon. Selkeämpää olisi todeta, että kunnat ja sote-maakunta valmistelevat yhdessä hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman, joka hyväksytään ensisijaisesti kunnissa ja tuodaan tiedoksi sote maakuntavaltuustoon. Myös hyvinvoinnin edistämisen kannusteisiin on kiinnitettävä huomiota.

Lakiesityksen mukaan maakunnalla tulee olla riittävä oma palvelutuotanto kaikissa olosuhteissa turvatakseen riittävä osaaminen. Nykyisin jopa neljännes palvelutuotannosta hankitaan yksityisiltä ja kolmannen sektorin palveluntuottajilta euromääräisesti tarkasteltuna. Monissa palvelusegmenteissä palvelutuotantoa on ulkoistettu yli 90%. Maakunnan oman ydintuotannon laajentaminen voi ajaa monet yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat ahtaalle. Lisäksi kun siirrytään maakuntatason kilpailutuksiin, volyymit kasvavat ja kilpailutusten rahallinen arvo kasvaa. Pienet yritykset eivät kykene tarjoamaan suuria volyymeja, joten niiden toimintamahdollisuudet kapenevat. Sote-palveluissa pienillä yrityksillä ja kolmannen sektorin toimijoilla on merkittävä asema pienillä paikkakunnilla. Usein palvelut liittyvät päihde- ja mielenterveyspalveluihin, vammaispalveluihin sekä ikäihmisten hoivaan. Sosiaalihuollon palvelut kaikkiaan tulee olla lähipalveluja. Maakunnallinen toiminta voi johtaa vaiheittain palveluiden keskittymiseen, ei pelkästään muuttoliikkeen ansiosta vaan taloudellisista syistä. Hankinnoissa onkin käytettävä hyväksi kaikki hankintalain tarjoamat mahdollisuudet monipuolisen palvelutarjonnan turvaamiseksi.

Koronakriisi on nostanut kokonaisturvallisuuden merkityksen uuteen arvoon. Uudistus ei saa johtaa turvallisuuden hallinnan pirstoutumiseen vaan tarvitaan laaja-alaista kunnallishallinnon turvallisuustyötä.

Lakiluonnoksissa sote-maakuntakonsernin yhtiötetty toiminta rinnastetaan pörssiyhtiöiden toimintaan. Lainsäädännössä tulisi erottaa täysin sote-maakunnan omistamat yhtiöt ja markkinoilla toimivat yritykset. Sote-maakunnan tulisi voida vapaasti päättää organisoitavasta ja malleista, millä tuotetaan laadullisesti ja tuottavasti palvelut. Innovatiivisia toimintamalleja kuten Coxan ja Sydänsairaalan kaltaisia toimintoja tulisi kannustaa.

Yliopistollisten sairaaloiden tutkimuksen ja koulutuksen riittävä rahoitus tulee turvata jatkossakin. Vastaavaa rahoitusta tulee suunnata peruspalveluiden vahvistamiseen. Yliopistollisten sote-keskusten perustamista ja kehittämistä tulee edistää ja tukea lainsäädännöllä.

Uuden sote-maakunnan aloittaessa väliaikainen toimielin johtaa valmistelua, kunnes valtuusto aloittaa työnsä. Valmistelussa tarvitaan kuitenkin yhteiskunnallista näkemystä ja siksi olisi harkittava poliittisen päätöksenteon kytkemistä tiiviisti sote-maakunnan valmisteluun.

Uudistuksen valmisteluaineisto tukee huonosti esitettyä Uudenmaan erillISRatkaisua. Yliopistollisten sairaanhoitopiirien eriarvoistaminen ei ole perusteltua.

Päätös. Päätösesitys hyväksyttiin.

Lisätietoja: Maakuntajohtaja Esa Halme, p. 040 500 3531
esa.halme@pirkanmaa.fi

Merkittään, että Anna-Kaisa Ikonen saapui kokoukseen klo 9.40 ja poistui kokouksesta klo 10.04 edellä olevan asian käsittelyn aikana.